

**PROGRAM LOKALNE AKCIJSKE SKUPINE ZA
PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA ZA
OBDOBJE 2023-2026**

MAJ 2024

KOLOFON

Naslov dokumenta: Program Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2023-2026

Tip dokumenta: Program

Izdajatelj: Mladinski center Nova Gorica

Odgovorna oseba: mag. Jana Kruh

Za Mladinski center Nova Gorica pripravila: Maja Birsa

Kraj: Nova Gorica

Datum: maj 2024

Spletna stran: www.mc-novagorica.si

Člani LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica 2023-2026:

1. Maja Birsa (Mladinski center Nova Gorica)
2. Meta Rutar (ŠENT)
3. Tina Kodelja (Zavod za šolstvo, OE Nova Gorica)
4. Tanja Pipan (Center za socialno delo Severna Primorska)
5. Jana Kragelj Ličen (Gospodarska zbornica Slovenije)
6. Manuela Kumar (policijska uprava Nova Gorica)
7. Andrejka Prijon (Nacionalni inštitut za javno zdravje)
8. Miha Kramli (Zdravstveni dom, Osnovno varstvo)
9. Lara Brun (predstavnica osnovnih šol)
10. Vanesa Frančeškin (predstavnica srednjih šol)
11. Lara Žnidarčič (mestna občina Nova Gorica)

Kazalo

1. UVOD.....	5
2. O LAS ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA	6
3. PROGRAM, IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS	7
3.1 PROGRAM LAS 2023-2026.....	7
3.2 IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS - Resolucija o nacionalnem programu na področju drog ter ostali dokumenti	7
3.3 IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS – Zakonodaja na področju drog	7
4. USKLADITEV TERMINOLOGIJE	9
5. VSEBINSKA PODROČJA IN CILJI PROGRAMA DELOVANJA LAS ZA OBDOBJE 2023-2026.....	10
6. PROGRAMI NA PODROČJU PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI V MONG	12
6.1. PREVENTIVA IN PREVENTIVNI PROGRAMI	12
6.1.1. MLADINSKI CENTER NOVA GORICA.....	12
6.1.2. CENTER ZA KREPITEV ZDRAVJA, ZDRAVSTVENI DOM NOVA GORICA	14
6.1.3. ZAVOD ZA ŠOLSTVO OE NOVA GORICA	16
6.1.4. DNEVNI CENTER ŽAREK, CSD NOVA GORICA.....	16
6.1.5. KRIZNI CENTER ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE 10KA	17
6.1.6. POLICIJSKA UPRAVA NOVA GORICA	18
6.1.7. NIJZ	18
6.2. ZMANJŠEVANJE TVEGANJ IN ŠKODE.....	19
6.2.1. ŠENT, MREŽA PROGRAMOV ZA ZMANJŠEVANJE ŠKODE ZARADI DROG	19
6.3. ZDRAVLJENJE IN SOCIALNA OBRAVNAVA.....	20
6.3.1. AMBULANTA ZA ZDRAVLJENJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA.....	20
6.3.2. DRUŠTVO PROJEKT ČLOVEK.....	21
6.3.3. TERAPEVTSKA SKUPNOST SREČANJE.....	22
7. OPAŽANJA IN IZZIVI NA PODROČJU ZASVOJENOSTI V MONG	24
8. POTREBE GLEDE NA OPAŽANJA IN IZZIVE NA PODROČJU ZASVOJENOSTI V MONG.....	27
9. PREDLOGI GLEDE NA OPAŽANJA IN IZZIVE NA PODROČJU ZASVOJENOSTI V MONG	30
9.1. <i>Prioritetni cilji LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2023-2026:</i>	31
9.2. <i>Prioritetni cilji Mladinskega centra kot izvajalca programa preventive v MONG in koordinatorja aktivnosti LAS na področju preventive:</i>	31
10. VIRI IN NOSILCI ODGOVORNOST ZA URESNIČEVANJE CILJEV PROGRAMA LAS 2023-2026	32
11. ZAKLJUČEK	33

12. VIRI IN LITERATURA	34
13. PRILOGE.....	35

1. UVOD

Prepovedane droge in druge škodljive snovi ter vedenja v današnjem času predstavljajo resno tegobo in oviro v vsakdanjem življenju. Problem ni osredotočen samo na posameznika, ki se sooča s kemično ali nekemično zasvojenostjo, zajema celotno družbo in odzive pomoči. Prepovedane droge, alkohol, igre na srečo, kajenje, uporaba interneta,... so za človeka v pretirani rabi škodljiva sredstva, ki so bolj ali manj dosegljiva. Potrebno je povečati ozaveščenost javnosti na področju vseh oblik zasvojenosti, spodbujati dialog in odpirati ter reševati pereče probleme na tem področju. Potrebno je prevzeti skupno odgovornost in vzpodbuditi vse člane družbe – skupine in posameznike, politiko, strokovnjake in splošno javnost, da v okviru medsektorskega sodelovanja vsak prispeva k reševanju problema zasvojenosti, tako prek ozaveščanja in informiranja široke javnosti kot delovanjem v različnih okoljih (šolsko, družinsko, prostočasno, lokalno...) za različne ciljne skupine (otroci, mladostniki, starši, vzgojitelji in učitelji, delodajalci, splošna in strokovna javnost...).

Problematiko prepovedanih drog v prvi vrsti ureja zakonodaja tega področja, poleg katere ima pomembno vlogo tudi Nacionalna strategija, ki določa smernice razvoja, delovanja in mehanizmov. Na lokalni ravni imajo koordinativno vlogo Lokalne akcijske skupine, ki so bile ustanovljene v občinah kot posvetovalna telesa županov.

Mestna občina Nova Gorica si v okviru Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti že vrsto let prizadeva, da bi z razvejano preventivo oz. ponudbo programov s področja zasvojenosti čim več pripomogla k preprečevanju ter zmanjšanju škodljivih posledic uporabe dovoljenih in nedovoljenih drog oz. vseh oblik zasvojenosti v lokalnem okolju. Razvoj kakovostne in trajnostne lokalne strategije na področju preprečevanja in zmanjševanja škodljivih posledic zasvojenosti je odvisen predvsem od posluha oblikovalcev politik v lokalni skupnosti in od stalne razpoložljivosti potrebnega financiranja. »Predvidljiva in stabilna finančna podpora je pogoj za trajnostno visokokvalitetno delo na področju preventive« (Standardi kakovosti preventivnih programov na področju drog, 2016, str. 24).

Kot izvajalec preventive¹ in koordinator Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti v MONG si Mladinski center kot krovne cilje zadaja: uspešno nadaljevanje in nadgradnjo izvajanja preventivnega programa v (pred)šolskem in družinskem okolju, preventivo v skupnosti in širši družbi; krepitev in tesno sodelovanje že obstoječih struktur, ki delujejo na področju zasvojenosti na lokalni ravni, pa tudi povezovanje na regionalni, nacionalni in mednarodni ravni.

---

¹ Nadalje uporabljamo izraz preventiva in ne primarna preventiva. Glej poglavje 4. Uskladitev terminologije.

2. O LAS ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA

Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica (v nadaljnjem besedilu: LAS) je bila prvič ustanovljena s sklepom župana dne 9. 10. 2003, z namenom usmerjanja in usklajevanja aktivnosti vezanih na problematiko drog na območju Mestne občine Nova Gorica (v nadaljevanju MONG), po daljšem nedelovanju pa ponovno 27.11.2023.

LAS je strokovno in posvetovalno telo za župana. LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica povezuje in usklajuje delo in aktivnosti vseh, ki se ukvarjajo s področjem zasvojenosti na območju MONG. S svojim delom zagotavlja celovit pristop obravnavanja in urejanja problematike preprečevanja zasvojenosti v občini.

Naloge LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica so:

- da skrbi, da je področje preprečevanja zasvojenosti ustrezno obravnavano v občinskih programskih dokumentih,
- da spremlja, ugotavlja in ocenjuje stanje na področju preprečevanja zasvojenosti v občini in uresničevanje občinskega programa na področju preprečevanja zasvojenosti,
- da usklajuje in povezuje nastajanje in izvajanje programov v občini, s katerimi se ureja področje preprečevanja zasvojenosti,
- da daje pobude, predloge in priporočila za hitrejše uresničevanje programov in sprejetih usmeritev na področju preprečevanja zasvojenosti,
- da spodbuja, povezuje in usklajuje delovanje organizacij, ki delujejo na področju preprečevanja zasvojenosti,
- da obravnava druga vprašanja, pomembna za področje preprečevanja zasvojenosti.

Do leta 2013 je v skladu z Odlokom o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica (Uradni list RS, št. 78/2009 z dne 5. 10. 2009) izvajanje aktivnosti iz sklopa A – Primarna preventiva izvajala in koordinirala LAS v sodelovanju z Oddelkom za družbene dejavnosti MONG, ki je bil zadolžen za izvajanje administrativnih in tehničnih nalog.

Po Odloku o spremembah in dopolnitvah Odloka o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica, ki ga je Mestni svet Mestne občine Nove Gorice sprejel na seji dne 7. januarja 2014, se aktivnosti s področja zasvojenosti iz sklopa A-Primarna preventiva za mestno občino prenesejo na Mladinski center Nova Gorica, kar zajema posamezne vsebine od 1. do 12. točke, medtem, ko isti odlok določa da LAS predlaga Mladinskemu centru financiranje oziroma sofinanciranje vsebin od 13. do 15. točke ter o tem obvesti občino. Z odlokom se na Mladinski center prenesejo izvajanje programa preventive v MONG ter koordinacija LAS.

Mladinski center Nova Gorica že vrsto let izvaja delavnice in predavanja s področja primarne preventive. Sodelovanje z LAS so pričeli leta 2010 z izvajanjem preventivnih delavnic za učence 6. razreda »Odraščanje in mi«. S svojim delovanjem osveščajo mlade, njihove starše, zaposlene v vzgojno-izobraževalnih institucijah ter lokalno in širšo javnost o tematikah zasvojenosti in opozarjajo na problematiko s tega področja.

3. PROGRAM, IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS

3.1 PROGRAM LAS 2023-2026

Program LAS za obdobje 2023-2026 kot dokument služi predvsem za opredelitev ključnih usmeritev za delo za določeno obdobje. Cilji programa LAS 2023-2026 so opredeljeni za celotno načrtovano obdobje izvajanja programa.

Prednostne naloge in finančni načrt za uresničevanje ciljev so definirani in določeni v dokumentu Plan dela LAS za posamezno leto, ki ga kot izvajalec programa preventive in koordinator LAS pripravi Mladinski center Nova Gorica, člani LAS pa ga potrjujejo na seji LAS. Plan dela LAS za posamezno leto je operativni dokument, znotraj katerega se usklajuje konkretne ukrepe/dejavnosti za doseganje zadanih ciljev.

3.2 IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS - Resolucija o nacionalnem programu na področju drog ter ostali dokumenti

Dokument Program LAS 2023-2026 je oblikovan na podlagi popisa stanja in potreb na področju zasvojenosti v MONG, ki so jih za posamezno organizacijo/zavod/društvo pridobile posamezne članice LAS, ter je nastal v skladu s smernicami Resolucije o nacionalnem programu na področju drog 2023-2030 (v nadaljnjem besedilu: ReNPPD23-30), Odlokom o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica, Raziskave o življenjskem slogu otrok in mladih v MONG 2016, rezultatov ankete med mladimi v okviru poročila NIJZ o Stanju na področju prepovedanih drog v Sloveniji 2022, publikacije Konoplja in mladostniki - Razširjenost in posledice uporabe 2022, preventiva pred uporabo, Resolucije o nacionalnem programu za mladino 2023-2030 (ReNPM23-30), ter drugimi dokumenti s področja preventive in preprečevanja zasvojenosti.

ReNPPD23-30 in ReNPM23-30, sledita smernicam na tem področju tudi z vključevanjem novih področij, kot so alkohol, tobak, prometna varnost in nekemične zasvojenosti. Med vsemi naštetimi je presečno področje preventiva, ki je v novem strateškem dokumentu deležna posebne pozornosti. S spodbujanjem programov preventive, se bo prizadevalo za zmanjšanje števila novih uporabnikov drog, predvsem med mlajšo generacijo.

3.3 IZHODIŠČA IN REFERENČNI OKVIR PROGRAMA LAS – Zakonodaja na področju drog

Zakonodaja in politika na področju drog v RS sta pogojeni tako z mednarodnim pravnim sistemom na tem področju kot številnimi spremenljivkami, kot so specifične razširjenosti uporabe drog, politične prioritete in finančne zmožnosti, dostopnost različnih storitev pomoči, družbena zaznava tega pojava in nenazadnje zemljepisna lega posamezne države. Pri razvoju politike je nujno upoštevati še vedno bolj pereče probleme kot so revščina, izključenost, socialna neenakost, diskriminacija in stigma.

Temeljna zakonodaja na področju prepovedanih drog je bila pripravljena s strani Organizacije združenih narodov. O tem da so droge in različne zasvojenosti kompleksen in globalen problem priča dejstvo, da so skoraj vse države podpisnice konvencij Organizacije združenih narodov na področju drog. Učinkovit pristop k problematiki vključuje skupno, usklajeno in celovito reševanje na vseh ravneh.

Temeljna zakona na področju prepovedanih drog v Sloveniji sta bila sprejeta v letih 1999 in 2000, in sicer:

- Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (Uradni list RS, št. 98/8 in 2/04 – ZPNNVSM; v nadaljnjem besedilu: ZPUPD), opredeljuje organiziranost in financiranje področja ter določa ukrepe in aktivnosti za zmanjševanje povpraševanja po drogah kot so informativne kampanje, preventivni programi, dejavnosti zdravstvene in socialne oskrbe, programi zmanjševanja škode ter aktivnosti raziskovanja, spremljanja in analize stanja na področju problematike uporabe drog.
- in Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (Uradni list RS, št. 108/99, 44/00, 2/04 – ZZdl-A, 47/04 – ZdZPZ; v nadaljnjem besedilu: ZPPPD), cilj katerega je zmanjšanje ponudbe prepovedanih drog. Zakon določa pogoje, pod katerimi sta dovoljena proizvodnja in promet s prepovedanimi drogami ter posest prepovedanih drog in sankcije za tiste, ki ne upoštevajo določil zakona.

Ključni dokument v okviru zmanjševanja povpraševanja po prepovedanih drogah je tudi Kazenski zakonik RS. V členih 186 in 187 so opredeljena kazniva ravnanja povezana s prepovedanimi drogami, predhodnimi sestavinami za proizvodnjo prepovedanih drog in nedovoljenimi snovmi v športu, ter kazni za kršilce.

(Povzeto po ReNPPD23-30)

4. USKLADITEV TERMINOLOGIJE

Sodobni pristopi na področju preventive narekujejo uporabo nove terminologije. V planu dela LAS 2016 je namreč bila uporabljena še prejšnja terminologija, ki se uporablja tako v Odloku, Poročilu LAS 2007-2011, Programu LAS 2012-2015.

Po nekdanjem konceptu, ki je temeljil na medicinskem pristopu se je preventiva delila na primarno, sekundarno in terciarno preventivo. Nekdanja paradigma je v sodobnem času uporabna predvsem pri opredelitvi razvojne stopnje patologij, se pa šteje kot manj primerna za opis kompleksnosti človeškega vedenja, predvsem tistega, ki ne kaže znakov disfunkcionalnosti ali patologije. (Brotherhood, A., Sumnall, H.R. & the Prevention Standards Partnership, 2011, str. 19)

Za lažje razumevanje razlik v pristopih v spodnji tabeli primerjamo medicinski in sodobni pristop (Talić, 2012, str. 8).

Medicinski vs. Sodobni pristop	
Nekoč	Danes
Primarna preventiva	Preventiva
Sekundarna preventiva	Zmanjševanje tveganj in škode
Terciarna preventiva	Zdravljenje in socialna obravnava

5. VSEBINSKA PODROČJA IN CILJI PROGRAMA DELOVANJA LAS ZA OBDOBJE 2023-2026

Zmanjševanje povpraševanja po drogah in drugih oblikah zasvojenosti pokriva dejavnosti na različnih ravneh od začetnega odvrčanja od uporabe drog in tvegane vedenja, časovnega prestavljanja prve uporabe pri vseh starostnih skupinah, pa vse do zmanjševanja negativnih zdravstvenih in socialnih posledic uporabe drog, zdravljenja, socialne obravnave in ponovne socialne vključitve oseb, nekdanj odvisnih od drog v družbo.

Kot posvetovalno telo župana si LAS zadaja na učinkovit način zoperstaviti se kakršnimkoli oblikam zasvojenosti v lokalnem okolju ter delovati skupaj v sodelovanju s strokovnjaki, zainteresiranimi posamezniki in družbenimi skupinami, ki imajo za skupen cilj zmanjšati škodo, ki jo povzroča zasvojenost. Naši osnovni nalogi v prihodnjem obdobju sta koordinacija in spremljanje usklajenega delovanja akterjev na področju zasvojenosti, s čimer se zagotavlja celosten in sočasen pristop k reševanju te problematike, ter nenehno opozarjanje družbene skupnosti na nevarnosti in sočasno ukrepanje preko vseh razpoložljivih možnosti.

V obdobju 2023-2026 si v osnovi zadajamo kratkoročne in dolgoročne cilje.

Kratkoročni:

- ozaveščanje skupnosti o problematiki,
- kratkoročni ukrepi na področju preprečevanja zasvojenosti,
- angažiranje vseh sposobnih strokovnjakov in drugih akterjev pri preprečevanju zasvojenosti.

Dolgoročni:

- spremljanje razvoja različnih oblik zasvojenosti v lokalnem okolju,
- sprotno prilagajanje aktivnosti stanju in potrebam na področju zasvojenosti,
- izdelava strategije zmanjševanja pojava zasvojenosti,
- strategija razvoja promocije zdravega življenjskega sloga brez tveganih vedenj.

Splošne strateške cilje LAS v lokalni skupnosti po področjih:

- **na preventivnem področju:**

- **v šoli:** oblikovanje in izvajanje dejavnosti, ki vključujejo pedagoške in nepedagoške delavce, učence in dijake ter njihove starše kot celoto.
- **v družini:** oblikovanje in izvajanje zgodnjih intervencij za otroke in starše, s poudarkom na krepitvi znanja med straši ter razvoj različnih oblik preventivnega dela in informacijsko svetovalne mreže za starše, ki se srečujejo s problematiko zasvojenosti pri svojih otrocih
- **na delovnem mestu:** vzpostavitev ciljnih skupin za razvoj in uporabo preventivnih programov in oblikovanje informacijske dejavnosti za reševanje že nastale problematike

- **v civilni družbi:** ustvarjanje ustreznih življenjskih razmer, ki bodo prebivalcem omogočale življenjske sloge brez uporabe drog ali drugih oblik tveganega vedenja, vrstniško izobraževanje ter preventivne dejavnosti za mlade.
- **na področju zmanjševanja škode:** krepitev programov zmanjševanja škode na področju prepovedanih drog - dnevni centri, terensko delo, razvojni programi s področja socialnega varstva in zdravstva, ki izvajajo dejavnosti za populacijo uporabnikov prepovedanih drog
- **ter na področju zdravstvene in socialne oskrbe:** krepitev in razvoj obstoječih dejavnosti.

6. PROGRAMI NA PODROČJU PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI V MONG

6.1. PREVENTIVA IN PREVENTIVNI PROGRAMI

Temeljni cilji preventive so:

- ozaveščanje/informiranje o različnih oblikah zasvojenosti,
- preprečevanje prve uporabe drog,
- spodbujanje prenehanja uporabe drog,
- zmanjševanje pogostosti in/ali obsega uporabe,
- preprečevanje prehoda od eksperimentiranja k redni uporabi.

Kot cilj si preventiva, med drugim, postavlja ustvarjanje takih družbenih razmer, ki posamezniku dajejo možnosti za razvijanje življenjskega sloga brez uporabe drog. Med preventivne aktivnosti, štejemo vsakršno aktivnost, »katere (vsaj) delni namen je preprečevanje ali zmanjševanje uporabe drog in/ali njenih negativnih posledic« (Talić, 2012). Največji delež preventivnih programov je namenjen otrokom in mladostnikom, in sicer v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, del pa tudi zunaj njih. Pomembno vlogo pri izvajanju preventivnih dejavnosti imajo, poleg strokovnjakov, predstavniki vladnih in nevladnih organizacij ter lokalne akcijske skupine, ki usklajujejo te dejavnosti.

Z namenom, da bi izvajali učinkovito preventivo, LAS Nova Gorica podpira nadaljevanje enotnega programa, ki že več let poteka kontinuirano po vseh osnovnih in srednjih šolah v Mestni občini Nova Gorica.

6.1.1. MLADINSKI CENTER NOVA GORICA

V okviru preventive v lokalnem okolju in civilni družbi Mladinski center Nova Gorica izvaja aktivnosti, ki prispevajo k uresničevanju temeljnega cilja preventive, tj. **ustvarjanje takih družbenih razmer, ki posamezniku dajejo možnost za razvijanje življenjskega sloga brez zasvojenosti.**

Mladinski center s svojimi programi daje poudarek na zagotavljanju različnih možnosti za produktivno in proaktivno preživljanje prostega časa otrok, mladostnikov in odraslih.

Ves čas si prizadeva k vključevanju medijev, saj s pomočjo le-teh dosegamo širšo javnost. Cilj je **ozaveščanje javnosti o pojavu različnih oblik zasvojenosti** in preprečevanju ter zdravljenju le-teh. Poseben poudarek dajemo tudi na promociji zdravega načina življenja.

Cilj preventive ni osredotočen na poskuse "ustavljanja" mladih pred uporabo drog, temveč na krepitev zdravja in zdravega življenjskega sloga ter opremljanja mladih s tistimi informacijami, znanji in veščinami, s pomočjo katerih se bodo kasneje v življenju lažje soočali z izzivi in nanje ustrezno odzivali.

Mladinski center Nova Gorica izvaja večje število preventivnih delavnic, ki služijo mladim kot pomoč pri iskanju odgovorov, aktivnem vključevanju ter učenju iz lastnih dognanj in spoznanj. Namenjene so osnovnošolcem in srednješolcem. Izvajajo se skozi celo šolsko leto od 5. do 9. razreda vseh OŠ v MONG in od 1. do 2. letnika vseh SŠ v MONG.

V šolskem letu 2019/2020 so naredili prenovo preventivnih delavnic – Pot odraščanja in Pot starševstva, ki so ju so na podlagi celovitega nevroznanstvenega pogleda na človekovo delovanje ter teorije navezanosti oblikovali strokovnjaki iz Študijsko-raziskovalnega centra za družino: dr. Katarina Kompan Erzar, Domen Strmšnik in Polona Greif. Program je usklajen z opažanji in izkušnjami pridobljenimi na terenu v stiku z mladimi in starši, ter rezultati raziskave O življenjskem slogu in tveganih vedenjih mladih in otrok v Mestni občini Nova Gorica.

Teme za posamezni razred v sklopu POT ODRAŠČANJA² so:

- Prijateljstvo - za učence 5. razredov
- Skupnost - za učence 6. razredov
- Pozitivnost - za učence 7. razredov
- Komunikacija - za učence 8. razredov
- Reševanje sporov - za učence 9. razredov
- Vrednost - za dijake 1. letnikov srednje šole
- Čustva - za dijake 2. letnikov srednje šole

Ko govorimo o uporabi drog med mladostniki in drugih oblikah tvegane vedenja, se je potrebno zavedati, da imajo starši in drugi družinski člani velik vpliv na vedenje mladostnikov. Sodobne družine se soočajo z različnimi izzivi, kot so: prilagajanje družinskega življenja, prilagajanje delovnih obveznosti, zagotavljanje potrebnih finančnih sredstev za različne potrebe družinskih članov, izkoriščanje različnih podpornih mehanizmov družinam, druženje in iskanje časa za preživljanje skupnih trenutkov z ostalimi družinskimi člani.

Dejavniki, ki lahko privedejo do večjega tveganja, da otrok zaide na stranske poti (začne posegati po drogah) so: pomanjkanje občutka varnosti, zaupanja in topline v odnosu med starši in otroki, neorganiziranost družinskega življenja ter nedoslednost pri disciplini in postavljanju meja. Neizogiben pa ni niti pojav duševnih bolezni.

Na podlagi dolgoletnih raziskav na področju preventivnih programov lahko ugotovimo, da se je preventiva v družinskem okolju pokazala kot učinkovita pri preprečevanju različnih oblik tvegane vedenja, vključno z uporabo drog. Programe, ki vključujejo krepitev veščin pri otrocih ter starševskih in družinskih veščin, lahko izvajamo že od rane mladosti otrok, pa vse do obdobja adolescence. Takšni programi znanstveno dokazano pozitivno spreminjajo delovanje družin, kar se odraža v bolj zdravem in podpornem družinskem okolju.

Pot starševstva sestavlja šest tem oz. delavnic trajajočih 1,5h, ki se smiselno nadgrajujejo in s tem dopolnjujejo v celoto, pomembno za posamezno starostno skupino posameznega cikla.

Teme posameznega skopa POTI STARŠEVSTVA³ za starše najstnikov so:

- Razbijmo mit kdo najstniki v resnici so: razvoj možganov – razlike fantje dekleta
- Kaj najstnik potrebuje?
- Varna navezanost in rahločutno starševstvo
- Starševstvo in partnerski odnos
- Medgeneracijski prenos

---

² Več o programu <https://www.mc-novagorica.si/zdravje-in-preprecevanje-zasvojenosti/pot-odrascanja/>

³ Več o programu <https://www.mc-novagorica.si/zdravje-in-preprecevanje-zasvojenosti/pot-starsevstva/>

- Razvijanje pozitivnosti

Ob zaključku delavnic se lahko starši vključijo v podporno skupino, ki se srečuje 1x mesečno.

V okviru programa preventive izvajamo še druge dejavnosti:

- predavanja, delavnice in ozaveščanje o različnih oblikah zasvojenosti za širšo javnost (v sodelovanju z različnimi organizacijami in strokovnjaki)
- delavnica za dekleta - pogumna in unikatna
- delavnica za fante UNBOX
- mesečni izzivi - vsak mesec druga tema s področja različnih oblik zasvojenosti (mlade spodbujamo, da izpolnijo vprašalnike, sodelujejo v pogovorih ...)
- razbremenilni pogovori z mladimi na MC
- Poletni tabor MC za mlade (priložnost za kakovostno in aktivno preživljanje prostega časa za mlade z nizko samopodobo in slabše razvitimi socialnimi veščinami, z omejeno uporabo elektronskih naprav)
- v sklopu iniciative V znanju in povezovanju je moč bomo letos organizirali že 3. matinejo (popoldanska zabava brez alkohola in drugih prepovedanih substanc, za učence od 7. do 9. razreda, ki obiskujejo šole v MONG) in vzporedno z matinejo, v drugem prostoru, predstavitev društev/organizacij/ zavodov, ki se ukvarjajo s področjem zasvojenosti. Potekali bodo tudi razbremenilni pogovori s strokovnjaki. V iniciativi bodo sodelovali različni akterji, ki s svojimi aktivnostmi delujejo na področju preventive: policija, Društvo Projekt Človek, Center podaj Roko, Zavod Pelikan - Karitas - Skupnost srečanje, Krizni center10ka in DC Žarek, ŠENT, Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog in Terensko delo z uporabniki prepovedanih drog, CKZ, MDPM za Goriško, Drogart, No excuse, Zavod vozim ...

6.1.2. CENTER ZA KREPITEV ZDRAVJA, ZDRAVSTVENI DOM NOVA GORICA

Center za krepitev zdravja nudi različne programe, ki omogočajo posamezniku pridobivanje znanja, oblikovanje stališč in vedenj za zdrav slog življenja in so namenjene:

- otrokom in mladostnikom,
- odraslim, staršem
- nosečnicam in staršem
- delovnim organizacijam
- lokalni skupnosti

Z zdravstveno vzgojnimi delavnicami se vključujejo v predšolski in šolski program na osnovnih in srednjih šolah Mestne občine Nova Gorica.

Zakon o osnovni šoli (Ur. L. RS št. 81/06) navaja dolžnost sodelovanja šole z zdravstvenimi zavodi. Zdravstveno vzgojne delavnice izvajajo po priložniku Za boljše zdravje otrok in mladostnikov (NIJZ).

Program vsebuje za vsako starostno skupino (razred) različne delavnice. Vse delavnice se dotikajo ključnih tem zdravega načina življenja, predvsem pa spodbujajo k bolj zdravim navadam. Poleg obveznih vsebin lahko izvajalke, po predhodnem dogovoru, v šoli izvajajo tudi druge vsebine glede na želje in aktualno problematiko.

Programi⁴ namenjeni otrokom in mladim v osnovnih in srednjih šolah⁵ poleg tem namenjenih zdravemu življenju, vključujejo tudi teme namenjene preprečevanju zasvojenosti:

- Igraj se z mano – zasvojenost - za učence 5. razreda
- Tehnike sproščanja – za učence 6. razredov
- Sladke in energijske pijače - za učence 6. razredov
- Bodi svoboden, reci NE – zasvojenost - za učence 7. razredov
- Pozitivna samopodoba in stres - za učence 7. razredov
- Medosebni odnosi - za učence 7. razredov
- Vzgoja v zdravo spolnost - za učence 9. razredov
- Preklopi na lajf! - za srednješolce
- Ko ti življenje ponudi limone ..., - za srednješolce
- Ljubezen je v zraku - za srednješolce

Mladim je na voljo tudi Svetovalnica za mlade, kjer želijo pomagati mladim z odgovori na vprašanja za katere se ne vedo kam obrniti, ter jih usmeriti do ustreznega strokovnjaka.

Za pedagoške delavce organizirajo delavnico Klima v razredu – z majhnimi koraki do velikih sprememb. Strokovnjaki nudijo pedagoškim delavcem z drugimi delavnicami podporo in pomoč v procesu opolnomočenja za spremembo življenjskega sloga in za krepitev duševnega zdravja ter pri skrbi za zdravje.

Družinska obravnava za zdrav življenjski slog je namenjena čezmerno hranjenim ter telesno manj zmogljivim otrokom ter njihovim družinam. Za prepoznavo problema in ustrezno obravnavo je zato nujno usklajeno delovanje večdisciplinarnega tima. V izvedbo obravnave so vključeni zdravnik specialist pediatrije, diplomirana medicinska sestra iz pediatrične ambulante, dietetik, kineziolog, psiholog in diplomirana medicinska sestra, ki izvaja vzgojo za zdravje.

Za odrasle organizirajo delavnico zdrav življenjski slog, kjer udeležencem nudijo informacije o pomenu zdravega življenjskega sloga, s poudarkom na zdravi prehrani, telesni dejavnosti, nekajenju, opuščanju tvegane/škodljivega pitja alkohola, obvladovanju stresa, spanju. Poleg tega organizirajo tudi delavnice tehnike sproščanja.

Organizirajo tudi skupinsko ali individualno svetovanje za opuščanje kajenja⁶. Program 6-ih delavnic je namenjen vsem aktivnim kadilcem, ki bi želeli dokončno prenehati ali zgolj zmanjšati število prižganih cigaret.

Delavnica za podporo pri opuščanju čezmernega pitja alkohola⁷ je razdeljena na svetovalni del, temeljno delavnico in vzdrževalno delavnico ter skupinsko delavnico zdravi odnosi.

Strokovni delavci Centra za krepitev zdravja delujejo tudi na terenu z obiskom delovne organizacije. Ponujajo širok in pester izbor vsebin⁸ na temo zdravja in zdravega življenjskega sloga, ki se lahko

---

⁴ Več o programu <https://www.ckz-ng.si/sl/programi/otroci-mladostniki-in-druzine/>

⁵ <https://www.ckz-ng.si/sl/programi/otroci-mladostniki-in-druzine/srednjesolci/>

⁶ Več o programu: <https://www.ckz-ng.si/sl/programi/odrasli/poglobljene-delavnice/2019071509361060>

⁷ Več o programu: <https://www.ckz-ng.si/sl/programi/odrasli/svetovanje-pri-opuscanju-nezdravih-pivskih-navad/>

⁸ Več o programu: <https://www.ckz-ng.si/sl/programi/delovne-organizacije/>

prilagodi željam in potrebam. Običajno izvajajo delavnice, predavanja, testiranja in nekaj urne ali celodnevne dogodke tudi na temo zasvojenost z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in tveganimi vedenji pitja alkohola in kajenja.

6.1.3. ZAVOD ZA ŠOLSTVO OE NOVA GORICA

Zavod Republike Slovenije za šolstvo (ZRSŠ) že več let izvaja modularno usposabljanje v okviru razvojne naloge Varno in spodbudno učno okolje. Program je namenjen usposabljanju učiteljev in strokovnih delavcev šol in je usmerjen v sistematično razvijanje spodbudnega in varnega učnega okolja na ravni celotne šole.

Cilji razvojne naloge so:

- Poglobiti zavedanje o pomenu dobre klime in počutja (na ravni kolektiva in razreda, na ravni skupine in posameznika) ter okrepiti veščine vodenja razreda za dobro vključenost učencev in zmanjšanje vedenjskih težav.
- Uriti se v čustveni in vedenjski pismenosti (komunikacijske veščine, uravnavanje čustev) z namenom krepitev različnih oblik čustvenega in socialnega učenja tudi pri učencih.
- Seznaniti se z razlogi neželenega vedenja učencev in uriti strategije za preprečevanje le tega.
- Spoznati protokol za ravnanje v primeru nasilja in razliko med nasiljem in konflikti.
- Opolnomočiti strokovne delavce za izvajanje aktivnosti varnega in spodbudnega učnega okolja z učenci.

Program je zasnovan pretežno izkustveno in temelji na moduli, ki so predstavljeni v spletni učilnici in člani timov šol ob podpori mentorske šole, smiselno vodijo skozi vsebine.

Razvojna naloga se zaključi po treh letih usposabljanja z oblikovano strategijo varnega in spodbudnega učnega okolja na ravni šole, kar predstavlja ključen preventivni pristop na področju duševnega zdravja otrok in mladostnikov.

Na spletni strani ZRSŠ je na temo duševnega zdravja otrok in mladostnikov na voljo tudi paket video vsebin o tem, kako lahko učitelji podprejo učence v stiski <https://www.zrss.si/stiki-s-prakso/aktualno/varno-spodbudno-ucno-okolje/>.

6.1.4. DNEVNI CENTER ŽAREK, CSD NOVA GORICA

Zelo pomembna podpora preventivnim programom, ki je namenjena ranljivim/rizičnim skupinam je preventivni program CSD Nova Gorica, Dnevni center Žarek. Namenjen je osnovnošolcem, mladostnikom in mlajšim polnoletnikom s statusom dijaka, ki se srečujejo s težavami doma, v šoli ter s težavami pri socialni integraciji in vsem otrokom, ki si želijo aktivno preživljati prosti čas.

Glavni cilj programa je učenje in spodbujanje mladih, da prevzamejo odgovornost za svoje odločitve in za svoje vedenje.

Drugi cilji so:

- pridobitev občutka varnosti in sprejetosti,

- izboljšanje posameznikove samopodobe,
- pridobivanje učnih navad in s tem izboljšanje učnega uspeha,
- pridobivanje različnih spretnosti in delovnih navad ter skrb za red in čistočo,
- zadovoljitev potrebe po druženju,
- izboljšanje komunikacijskih spretnosti,
- varovanje otrokovih pravic,
- koristno preživljanje prostega časa,
- primarna preventiva (preprečevanje vzrokov psihosocialnih motenj in odpravljanje dejavnikov tveganja, preventivno delo na področju različnih oblik zasvojenosti),
- sekundarna preventiva (podpora in svetovanje mladim s težavami v odraščanju).

CSD NOVA GORICA opravlja tudi Delo z družinami, delo z mladostniki in delo z odraslimi zasvojenimi z drogo in alkoholom ter več različnih javnih pooblastil in storitev:

- obravnava otrok zaradi suma storitve prekrškov ali kaznivih dejanj,
- obravnava otrok in mladoletnikov s težavami v odraščanju (brez KD),
- obravnava mladoletnika v predkazenskem postopku,
- obravnava mladoletnika v kazenskem postopku ali v postopku o prekršku,
- namestitev mladoletnika v vzgojni zavod ali zavod za usposabljanje,
- osebna pomoč mladostniku ali pomoč družini za dom,
- osebna pomoč za odrasle osebe, ki se soočajo s težavami pri zlorabi drog in alkohola.

6.1.5. KRIZNI CENTER ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE 10KA

Krizni center za otroke in mladostnike 10ka nudi pomoči otrokom in mladostnikom, ki zaradi različnih težav (nasilje v družini, zlorabe, hude težave v odraščanju,...) potrebujejo takojšen umik iz okolja kjer živijo.

Strokovni delavci poskušajo ustvariti čim bolj "družinsko okolje", kjer se otroci, mladostniki učijo različnih socialnih veščin: sobivanja, sodelovanja, prevzemanja odgovornosti za lastna dejanja, reševanja konfliktov in sprejemanja drugačnosti.

Otroci in mladostniki ob namestitvi sprejmejo hišni red in pravila: redno obiskovanje šole in učenje, aktivno reševanje lastnih težav, pomoč pri gospodinjskih opravilih, skrb za osebno higieno.

Otroci in mladostniki se družijo in aktivno preživljajo prosti čas. V KCM 10-ka je strogo prepovedana uporaba in zloraba drog in alkohola. Prepovedana so tudi vedenja, ki ogrožajo mladostnika in druge uporabnike.

Otroka ali mladostnika varno namestijo, prisluhnejo, se pogovorijo, skupaj razmišljajo in iščejo rešitve iz stiske, svetujejo otroku, mladostniku in njihovim staršem/skrbnikom.

Sodelujejo z drugimi institucijami, ki lahko pomagajo.

6.1.6. POLICIJSKA UPRAVA NOVA GORICA

Policijska postaja Nova Gorica vsakodnevno izvaja naloge preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj in prekrškov s področja prepovedanih drog. Tovrstne naloge policisti izvajajo tako pri rednem delu, kakor tudi v načrtovanih poostrenih nadzorih. Prav tako je dan poseben poudarek na preventivnih aktivnostih z namenom ozaveščanja o škodljivosti prepovedanih drog po osnovnih in srednjih šolah, ki jih izvajajo policisti PP Nova Gorica v sodelovanju s kriminalisti Sektorja kriminalističen policije.

Učence ozaveščajo o primerni rabi telefonov in vsebini primerni za objavo na spletu, nasilju preko telefonov in medvrstniškemu nasilju, ter primerni uporabi pirotehnike.

Za pedagoški kader izvajajo Predavanje o drogah, za širšo javnost pa predavanje Nevarnosti spleta in spletnih omrežij.

6.1.7. NIJZ

Nacionalni inštitut za javno zdravje načrtuje in vodi številne preventivne in promocijske programe za doseganje boljšega zdravja prebivalcev Slovenije.

S tiskanim gradivom, publikacijami, priročniki, programi, letaki in promocijo⁹ zdravega življenjskega sloga NIJZ pomembno vpliva na ozaveščanje mladih in širše populacije tudi na področju preprečevanja zasvojenosti.

Če naštejemo le nekatere programe in publikacije:

- Program za duševno zdravje mladih »TO SEM JAZ«¹⁰ Usmerjen v krepitev duševnega zdravja in psihične odpornosti mladih – razvijanje veščin ter kompetenc, ki mladostnike podpirajo med odraščanjem in delujejo kot zaščita v kriznih situacijah. Temelji na delovnih pristopih spletnega svetovanja in preventivnega dela v šolah.
- Program za preprečevanje in obravnavo zasvojenosti Pogovorimo se¹¹
- Alkohol, tobak, konoplja in druge droge med mladimi — informacije in napotki za starše, leto objave: 2020
- Od prvega poskusa do pogoste uporabe tobaka, alkohola in konoplje med mladostniki v Sloveniji, leto objave: 2018
- Uporaba tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije ter neenakosti in kombinacije te uporabe — povzetki, leto objave: 2016
- Intervencije ozaveščanja javnosti, intervencije v šolskem okolju in zgodnje intervencije za
- zmanjševanje z alkoholom povezane škode: leto objave: 2016
- Konoplja in mladostniki: leto objave: 2022
- Nekemične zasvojenosti v Sloveniji - Izbrani rezultati Nacionalne raziskave o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2018, leto objave: 2022

⁹ Več na <https://nijz.si/programi/>

¹⁰ <https://www.tosemjaz.net/>

¹¹ <https://nijz.si/obmocna-enota-maribor/program-pogovorimo-se/>

- Alkohol, tobak, konoplja in druge droge med mladimi — informacije in napotki za starše, leto objave: 2020

Programi, projekti, vsebine tudi drugih akterjev, za katere NIJZ ocenjuje, da imajo pozitivni učinek npr. Preventivni programi za preprečevanje zasvojenosti in vzdrževanje abstinence, ki jih izvajajo strokovnjaki KZA¹², program Izštekani¹³, programi safe.si¹⁴, logout¹⁵, program MOSA ...

6.2. ZMANJŠEVANJE TVEGANJ IN ŠKODE

6.2.1. ŠENT, MREŽA PROGRAMOV ZA ZMANJŠEVANJE ŠKODE ZARADI DROG

V Novi Gorici že od leta 2006 deluje Šent – Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog. Program je bil leta 2008 nadgrajen s programom Terensko delo z uporabniki prepovedanih drog, ki se je leta 2018 še dopolnil z vključitvijo sofinanciranja s strani MZ, kar je omogočilo vključitev diplomirane medicinske sestre v delo neposredno na terenu in prvo možnost sočasne obravnave uporabnikov drog s strani socialnega varstva in zdravstva. Leta 2023 se je v mrežo programov zmanjševanja škode v okviru Šenta v Novi Gorici priključil pilotni program Goriška varna soba, ki je ravno tako financiran s strani MZ in vključuje zaposlitev zdravstvenega kadra v socialnovarstvenih programih.

Strokovni delavci izvajajo programe:

- Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog,
- Terensko delo z uporabniki prepovedanih drog,
- Goriška varna soba

Celotna mreža zajema nizkopražno obravnavo uporabnikov drog z namenom zmanjševanja socialne in zdravstvene škode zaradi drog.

Kot odgovor na socialne vidike škode v celotnem programu:

- izvajajo psihosocialno podporo uporabnikom drog (urejanje socialno-ekonomskega statusa, stiki s socialno-varstvenimi institucijami, svetovanje, ozaveščanje, informiranje, pomoč pri odločitvi za vstop v druge programe obravnave – substitucijski programi, detoksikacija, terapevtske skupnosti). Program zajema individualno načrtovanje posameznikovega razvoja, ki ga izvaja strokovni delavec s timom zaposlenih, pri čemer je temeljno načelo prostovoljna vključitev v obravnavo,
- krepijo in razvijajo uporabnikove veščine za socialno vključevanje v družbo (odgovornost, učinkovita komunikacija, konstruktivni odnosi v skupini, spoštovanje dogovorov, pravila sobivanja, pozitivni odnosi v soseki; druge veščine za samostojno življenje: kuhanje, pranje, osebna higiena, urejanje okolice z vrtom, priprava »ozimnice«).
- spodbujajo širjenje socialne mreže uporabnikov, vključenih v program (vključevanje v kulturne, rekreativne aktivnosti v lokalnih skupnostih; organizacija aktivnosti za skupnost – pinkponk

¹² <https://zvezakza.si/program/preventivni-programi/>

¹³ <https://www.institut-utrip.si/solski-preventivni-program-eu-dap-izstekani-2/>

¹⁴ <https://safe.si/aktivnosti/delavnice-in-predavanja>

¹⁵ <https://www.logout.org/sl/predavanja/>

turnir, čistilna akcija; sodelovanje uporabnikov na predstavitvenih aktivnostih v lokalni skupnosti – Parada učenja, Festival zdravja; sodelovanje uporabnikov na predstavitev študentom različnih smeri – FSD, Medicinska fakulteta, FUDŠ).

Kot odgovor na zdravstvene vidike škode v programu:

- omogočajo izmenjavo igel in drugega sterilnega pribora, informirajo o manj tvegani uporabi prepovedanih drog, dostopu do osnovne zdravstvene nege,
- v okviru Terenskega dela, preverjajo navade uporabnikov na terenu in opozarjajo na izrazita tveganja,
- zbirajo uporabljen pribor za injiciranje, oskrbijo uporabnike z zbirnimi kontejnerji za infekcijske odpadke, organizirajo odvoz infekcijskega materiala na varno uničenje,
- v sodelovanju z Združenjem DrogArt izvajajo testiranje psihoaktivnih substanc (neželene primesi, ki lahko pomenijo nevarnost za zdravje vključno s predoziranjem).

Nočno zavetišče, ki se je prenovljeno v letu 2022 odprlo v sklopu Skupnostnega centra in za katerega skrbi Šent, ima trenutno na voljo kadrovske kapacitete za 12 uporabnikov na noč. Brezdomcem poleg varnega prenočevanja nudijo oporo v stiski, razgovore, usmerjanje. V kontekstu posameznika se povezujejo z veliko drugimi humanitarnimi in socialnovarstvenimi organizacijami. Uporabniki program v jutranjih urah zapustijo. Strokovna delavka jim je v določenem obdobju dneva na voljo za individualno obravnavo.

6.3. ZDRAVLJENJE IN SOCIALNA OBRAVNAVA

Programi z abstinenco in socialnim urejanjem so programi, katerih delo je usmerjeno v doseganje abstinence – sprejemni in dnevni centri, terapevtske skupnosti in komune ter terapevtske skupnosti za ženske z otroki, mladostnike ter specializirani programi za tiste uporabnike, ki hkrati uporabljajo različne droge. Vanje se vključujejo posamezniki, ki želijo prenehati uporabljati droge.

Centri za reintegracijo so programi, v katerih poteka strokovno delo s stabilnimi abstinenti in njihovimi bližnjimi, ki omogoča konkretno socialno vključitev. Po končani terapevtski obravnavi oziroma zdravljenju sledi socialna reintegracija oz. ponovno vključevanje nekdanjih uporabnikov v družbo. To pa pomeni vključevanje na vseh ravneh in področjih, vključno z razvijanjem socialnih veščin ter spodbujanjem izobraževanja in zaposlovanja. Ponovno vključevanje v družbo pomeni tudi zmanjšanje ali odpravo socialnih vzrokov, ki so privedli do uporabe drog, zlasti socialne izključenosti.

6.3.1. AMBULANTA ZA ZDRAVLJENJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA

Center za zdravljenje zasvojenosti izvaja aktivnosti za odkrivanje, zdravstveno in psihosocialno obravnavo ter preventivno delovanje na področju zasvojenosti od psiho-aktivnih substanc in zasvojenosti do iger na srečo. Izvajajo individualno, družinsko in partnersko terapijo, s programi so prisotni tudi v podjetjih, ki se srečujejo s kemično in nekemično zasvojenostjo. Izvajajo tudi terensko delo.

V okviru centra za zdravljenje zasvojenosti deluje tudi klub zdravljenih alkoholikov.

Zasvojenost je bolezen, ki prizadene človekovo telo, odnose z ljudmi in sposobnost za produktivno življenje. Ljudje se lahko zasvojijo tudi brez posredovanja kemičnih sredstev, z uporabo posebnih postopkov in ritualov, s katerimi sprožijo omamni učinek s pomočjo stimulacije možganov. Tu ne govorimo o telesni zasvojenosti, ampak le o psihični. Zdravljenje zasvojenosti je dolgotrajno, načeloma traja od tri do pet let, zasvojenci pa nikoli v celoti ne ozdravijo, pač pa lahko le abstinirajo.

Pri zdravljenju in socialnem urejanju zasvojencev gre za »popravljanje okvare po hujši ali blažji osebnostni in socialni »okvari«, ki je prišlo do nje zaradi omamljanja in zasvojenosti, točneje: je urejanje socialnega nereda v urejeno delovanje, psihičnega in socialnega kaosa v urejen psihični in socialni kozmos, zato se to delo v socialnem strokovnem jeziku imenuje psihosocialno urejanje. Terapija pri omamljanju in zasvojenostih je odgovor na stisko, ki je človeka privedla do delnega uvida v svoje stanje in v možnosti za reševanje težav; doživljanje stiske je energija samopomoči, ki po uvidu lahko postane odskočna deska za zdravljenje in urejanje. [...] Urejanje mora v življenje in medčloveško sožitje človeka vpeljati zdrave vzorce življenja in sožitja in z njimi nadomestiti rutinsko utečene bolne vzorce, ki so povzročali in vzdrževali omamljanje in zasvojenost. Zato se urejanje vrši z različnimi terapevtskimi dejavnostmi ali metodami« (Ramovš in Ramovš, 2010, str. 74).

Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica je javnozdravstvena ambulanta za zdravljenje vseh vrst zasvojenosti, tudi nekemičnih.

Nekemične zasvojenosti so:

- zasvojenost od iger na srečo (patološko hazardiranje),
- zasvojenost od računalniških igrin in interneta,
- zasvojenost od socialnih omrežij
- zasvojenost od dela,
- zasvojenost od hrane: bulimija, anoreksija nervosa,
- zasvojenost od seksualnosti,
- zasvojenost od odnosov,
- zasvojenost od nakupovanja in zadolževanja,
- zasvojenost od sanjarjenja, televizije,
- zasvojenost od duhovnosti,
- zasvojenost od hitre vožnje
- in druge.

6.3.2. DRUŠTVO PROJEKT ČLOVEK

Društvo Projekt Človek je nevladna, humanitarna in neprofitna organizacija, ki izvaja program za samopomoč, terapijo in socialno rehabilitacijo oseb z različnimi oblikami zasvojenosti. Je ena največjih institucij, ki se ukvarja s problematiko zasvojenosti v Sloveniji. Osnovni program, ki ga izvaja, je program Projekt Človek, ki deluje v sedmih slovenskih regijah in je sestavljen iz različnih podprogramov. V sklopu SC Piran deluje tudi dislocirana enota v Novi Gorici.

V sprejemni pisarni Nova Gorica se izvajajo sledeče programi:

INFOTEL: anonimno informiranje, svetovanje in motiviranje po telefonu, kjer dobijo informacije o programu in storitvah, ki jih nudimo.

PRVI POGOVORI: osnovne informacije o možnih oblikah pomoči, izvajajo urinska testiranja, individualne pogovore za osebe, ki imajo težave z zasvojenostjo in njihove ključne bližnje osebe.

PROGRAM DIPO (Daljši individualni program obravnave): v program se vključijo osebe, ki imajo težave z zasvojenostmi in še ne abstinirajo, vendar o tem razmišljajo ter potrebujejo ob tem pomoč, spremljanje, motiviranje.

PROGRAM ALFA: je namenjen osebam, ki prejemajo nadomestno terapijo (metadon, subutex, suboxone) in potrebujejo podporo pri spoprijemanju z življenjskimi nalogami.

PROGRAM SORA (Socialna rehabilitacija abstinentov): je namenjen osebam, ki imajo težave z zasvojenostjo in so že uspele vzpostaviti abstinenco, vendar potrebujejo pomoč pri spoprijemanju z vsakdanjimi življenjskimi težavami.

DELO Z DRUŽINAMI: družinska srečanja, partnerska srečanja, skupina za starše in svojce odraslih zasvojenih oseb, ki poteka dvakrat mesečno in je namenjena medsebojni podpori, skupina »Čas zame« za starše in svojce odraslih zasvojenih oseb, ki poteka enkrat mesečno oz. po dogovoru in je namenjena zdravemu preživljanju prostega časa, učenju kako si kljub težavam vzeti časa zase in biti tudi na ta način zgled svojemu odraslemu otroku oz. partnerju, ki ima težave z zasvojenostmi.

Program KRIŽIŠČE – nacionalna mreža za pomoč mladim, ki imajo težave z zasvojenostjo (eksperimentiranje, prekomerna raba ali zloraba drog in alkohola), prekomerno uporabo digitalne tehnologije ali pa imajo druge težave v odraščanju. V okviru programa se povezujejo tudi z različnimi organizacijami, ki nudijo pomoč. Pri mladih, ki imajo težave z zasvojenostjo, krepijo zdrave navade, jih spodbujajo k ustvarjalnosti, k reševanju problemov in k ureditvi odnosov s svojimi bližnjimi, ter jim tako pomagajo pri reintegraciji. Aktivnosti potekajo v obliki individualnega in skupinskega dela, zelo pomembno je delo z družino. Organizirajo tudi predavanja in izobraževanja za širšo okolico.

Uporabnike, ki potrebujejo celostno obliko urejanja zasvojenosti motivirajo za vključitev v eno izmed terapevtskih skupnosti Društva Projekt Človek: Klasična terapevtska skupnost, Terapevtska skupnost za uporabnike s pridruženimi težavami v duševnem zdravju, Terapevtska skupnost za zasvojene starše in njihove otroke in center za reintegracijo.

Izvajajo tudi preventivne delavnice za osnovnošolsko in srednješolsko mladino, njihove starše in pedagoški kader.

6.3.3. TERAPEVTSKA SKUPNOST SREČANJE

Terapevtske skupnosti so namenjene predvsem zdravljenju in rehabilitaciji uživalcev različnih strupenih in škodljivih snovi: drog, tablet, alkohola. V zadnjem času pa so vrata skupnosti odprta tudi za tiste, ki imajo težave z nekemično odvisnostjo: računalniške igrice, stave, spletna pornografija in odnosi... Sprejmejo tudi osebe, ki imajo poleg naštetih tudi druge resne težave, povezane s pravosodnim sistemom, pomanjkanjem pozitivne socialne podpore, težave z duševnim zdravjem in druge osebne motnje. Mnogokrat pomagajo tudi različnim bolnikom, zavrženim in odrinjenim na rob družbe. Vzporedno z življenjem in delom posameznika v skupnosti se doma in v sami skupnosti nudi pomoč njihovim staršem, otrokom, partnerjem, sorodnikom, prijateljem.

Namen programa je odvisniku omogočiti, da spremeni dosedanji način življenja ter se usposobi za samostojno in odgovorno življenje brez droge, alkohola, tablet... Za program je značilen celostni pristop. Organiziran je v obliki manjših terapevtskih skupnosti, kjer posameznik skozi praktično življenje spoznava samega sebe, vzpostavlja drugačen odnos do samega sebe, življenja, družbe, sočloveka in svojcev, ki so tudi del programa. Novogoriški center Skupnosti Srečanje gosti 7-12 fantov, število se spreminja v skladu s premestitvami v druge enote ali pa zaradi odhoda iz skupnosti. Velik delež uspešnosti samega programa pripisujejo tudi sodelovanju svojcev. Program ne samo, da nudi podporo, zaupanje in tolažbo svojcem, temveč si tudi prizadeva, da se spreminjajo tudi svojci in tako prispevajo k dobrim rezultatom.

Skupnost Srečanje je zastavila tudi poseben del programa reintegracije, ki je namenjen tistim, ki program zaključujejo in nimajo nobene možnosti samostojnega življenja, ali pa ni smiselno, da se po zaključku programa vrnejo v staro okolje. V reintegracijskem programu ali pomoči pri vključevanju v družbo po zaključku programa TS Srečanje (komune) gre za utrjevanje navad in izkušenj, ki jih je posameznik pridobil v skupnosti in za preizkušanje naučenega v domačem okolju. Za krajše obdobje je možna tudi nastanitev. Skupaj s posameznikom in njegovo družino iščejo odgovore, ki so vezani na:

- oblikovanje novega, drugačnega odnosa do staršev in sorodnikov,
- partnerski odnos,
- ustvarjanje lastnega doma,
- vzpostavitev stabilne socialne mreže, mreže pomoči,
- pomoč pri šolanju, izobraževanju,
- iskanje zaposlitve,
- vključitev v delovne procese Terapevtske skupnosti Srečanje in druge programe Zavoda Pelikan
- Karitas.

7. OPAŽANJA IN IZZIVI NA PODROČJU ZASVOJENOSTI V MONG

V MONG različne organizacije nudijo raznovrstne programe namenjene preprečevanju zasvojenosti.

Ugotavljamo, da se OŠ in SŠ poslužujejo vseh preventivnih programov in treninge socialnih veščin, ki jih ponuja Mladinski center Nova Gorica in so namenjene osnovnošolcem in srednješolcem, starše učencev in dijakov pa preko internih kanalov obveščajo o brezplačnih delavnicah namenjenih staršem in širši populaciji.

Prav tako se **OŠ in SŠ** poslužujejo obveznih vsebin in pa nekaterih delavnic, ki jih izvaja Center za Krepitev zdravja: Igraj se z mano - zasvojenost - za učence 5. razredov, Bodi svoboden - reci NE, - zasvojenost za učence 7. razredov, Sladke in energijske pijače – za učence 6. razredov, Odraščanje – dve plati medalje za učence 6. razredov, Tehnike sproščanja za učence 6. razredov, Vzgoja v zdravo spolnost - za učence 9. razredov, Preklopi na lajfl!, Ko ti življenje ponudi limone... Ljubezen je v zraku pa za srednješolce

Predstavniki policijske postaje Nova Gorica ozaveščajo učence v 6. in 8. razredu o primerni rabi telefonov, vsebini primerni za objavo na spletu in o nasilju preko telefonov, ter učence 5. in 7. razredov o medvrstniškemu nasilju in primerni uporabi pirotehnike.

Šolska svetovalna služba in socialna pedagoginja po posameznih oddelkih OŠ izvajajo delavnice namenjene krepitvi samopodobe in namenja pozornost vzpostavljanju dobre socialne klime in odnosov v razredu, učenju socialnih veščin, ohranjanju in izgradnji prijateljskih vezi, nenasilni komunikaciji med učenci ter vzgojnemu vidiku šolanja.

Poleg brezplačnih omenjenih programov so osnovne šole na portalu Neodvisen.si zakupile dostope za vse učitelje za vsebine, ki so namenjene samo šolam. Za učence 3. triade, starše in učitelje so predvajali predavanja Zamolčane resnice – pasti nekemičnih zasvojenosti.

S safe.si pa so se OŠ povezale za predavanja Ne bodi ovčka na internetu namenjene učencem 3. razreda ter Prekomerna raba sodobnih tehnologij za učence 6. razredov, v SŠ pa so imeli predavanja Spletne nasilje in ustrahovanje Varno in odgovorno na spletu Zasebnost na spletu in družabna omrežja in Lažne informacije in prevare na internetu.

V SŠ so imeli tudi predavanja Zavoda Vozim - Vozim, vendar ne hodim, delavnice Inštituta Andreja Marušiča Univerze na Primorskem A (se) štekaš?!? ter predavanje o drogah za pedagoški kader, ki ga je izvedla Policijska uprava Nova Gorica.

Kljub posluževanju različnih programov za preprečevanje zasvojenosti **OŠ in SŠ** opažajo:

- porast zasvojenosti z mobilnimi telefoni (prekomerna raba telefonov, kar vodi do težav je z usmerjanjem in vzdrževanjem pozornosti pri pouku, saj le-ta ne more zadostiti otrokovih potreb po konstantno spreminjajočih se dražljajih, kot jih ponuja splet in svet igrice), prekomerna in neprimerna raba socialnih omrežji (objave fotografij), medvrstniško nasilje na spletnih omrežjih, video igre, prekomerna igranje računalniških iger, dostop do neprimernih vsebin na spletu (veliko petošolcev je že imelo stik s pornografskimi vsebinami na spletu),

- poseganje po alkoholu, tobaku, marihuani,
- uporaba elektronskih cigaret, fug
- uživanje energijskih pijač,
- porast bigoreksije ali mišične dismorfije - vedno več fantov obiskuje fitness centre in trenira brez nadzora ali trenira doma (v glavah gradijo podobo mišičastega telesa, ki ga bodo dosegli le z dvigovanjem uteži),
- motnje hranjenja, pretirano skrb za zdravo prehrano in vitko postavo pri mladostnicah,
- predavanj za starše v okviru tematskih roditeljskih sestankov se pogosto ne udeležijo tisti starši, katerih otroci imajo težave na tem področju.

Mladinski center Nova Gorica po pogovoru z mladimi zaznava velik porast stisk otrok v povezavi s šolsko problematiko, predvsem odnosom posameznikov v pedagoškem kadru do otrok.

Prav tako opažajo porast vejanja, pitja energijskih pijač in zasvojenost z igrkami in družbenimi omrežji.

GZS Severno Primorska, gospodarska zbornica Nova Gorica opaža, da se tudi delodajalci srečujejo z zasvojenostmi med zaposlenimi (alkohol, tobak, droge, igre na srečo,...).

Zasvojenost med delovnim procesom povzroča težave delodajalcem pri zagotavljanju nemotenega delavnega procesa, slabšega izvajanja delovnih obveznosti, posledično višje stroške dela.

Slabo vpliva tudi na vzdušje v kolektivu, lahko pa pomeni tudi potencialno nevarnost za posameznika in širše.

Zelo pomembno je zgodnje prepoznavanje znakov zasvojenosti in hitro ukrepanje, delodajalci namreč sedaj rešujejo problematiko vsak na svoj način.

Policija zaznava, da poleg zasvojenosti s prepovedanimi drogami prihaja do kaznivih dejanj (ropi, vlomi, tatvine..., tudi z elementi nasilja). Trenutno je ponudba in dostopnost do prepovedanih drog na trgu velika, še posebej za sintetične droge, ker je cena nizka.

Na **CSD** opažajo zlorabo alkohola/alkoholizem, porast nekemične odvisnosti (telefon, računalnik) in kompleksne družinske težave pri otrocih odvisnikov oz. pri starših odvisnikov.

V Centru za zdravljenje odvisnosti zaznavajo neučinkovito poraba časa, mladi se ne učijo, ne berejo, ne ukvarjajo se s športom. Narašča poraba sintetičnih drog, alkoholnih pijač, kajenja.

Starši opozarjajo na neodgovorno ravnanje z denarjem, ki je pogosto povezano z omamljanjem.

Pri pacientih je prisoten občutek stalne energetske krize, pesimizem in otopelost.

Nepravilna uporaba nove tehnologije je eden od akterjev obolelosti mladih in družbe zaradi katere narašča tudi nekemična zasvojenost.

Na **ŠENT-u, DC za uporabnike prepovedanih drog** se na področju zasvojenosti soočajo:

- s pomanjkljivo obravnavo zasvojenih oseb, ki se hkrati soočajo s težavami v duševnem zdravju in obravnavo oseb, ki se soočajo s težavami v duševnem zdravju ter obenem tudi uporabljajo prepovedane droge (v lokalni skupnosti ni učinkovitih resursov za to ciljno skupino),
- nastanitveno problematiko (veliko uporabnikov prepovedanih drog ima zelo neurejene bivanjske razmere in je brez osnovnih možnosti za ureditev življenjske situacije),

- naraščajočo pojavnost ogrožujočih situacij (nepredvidljivost uporabnikov v zvezi z nasilnim vedenjem, tako v programu samem, kot med svojci oseb s katerimi delajo).

Terapevtska skupnost Srečanje zaznava:

- vedno več nekemičnih odvisnosti in dvojnih odvisnosti (substance in nekemična odvisnost),
- vedno več dvojnih diagnoz (zasvojenost in težave v duševnem zdravju),
- pomanjkanje programov za detoksiciranje,
- pomanjkanje programov za zasvojene mladostnike,
- izzive pri delu, ki pa se nanašajo neposredno na delovanje in obnovo samih centrov in stavb v katerih imajo nastanjene uporabnike (starost stavb, dotrajanost, težave z vodovodom,...)
- iskanje primernih prostorov za reintegracijo (nadaljevalna faza po končanem osnovnem programu komune).

Društvo Projekt Človek ugotavlja, da je ena izmed glavnih težav s katerimi se soočajo stigmatizacija posameznika, ki se sooča s problematiko zasvojenosti.

Velik izziv so posamezniki, ki se soočajo z hujšimi oblikami duševnih motenj ali motenj v duševnem razvoju in posegajo po psihoaktivnih snoveh. Takšni posamezniki zaradi nižje funkcionalnosti ne zmorejo sodelovati v programu terapevtske skupnosti, ob enem pa jim je zaradi zasvojenosti onemogočeno bivanje v stanovanjskih skupinah. Ostaja jim le bivanje v domačem okolju, ki je velikokrat zanje nezdravo in ne podporno.

Velik izziv pa tudi vidijo pri mladostnikih, ki se soočajo z problematiko zasvojenosti od sodobne tehnologije in morda pridružene zasvojenosti z psihoaktivnimi snovmi. Za mladostnike ni ustrezne oblike stanovanjskega programa, ki bi jim nudila celostno urejanje zasvojenosti in varno okolje.

Izziv predstavlja tudi pridobivanje staršev v program in obravnavo.

S strani CSD-a enota Nova Gorica in CZOPD ne zaznavajo napotitve uporabnikov, ki imajo težave z zasvojenostjo.

Pri uporabnikih, dislocirane enote Nova Gorica, ki imajo tudi pridružene težave v duševnem zdravju opažajo, da nimajo možnosti psihiatrične obravnave. Pogosto so priča, da uporabniki psihoaktivnih snovi s pridruženimi duševnimi motnjami podporo pri uravnavanju slednjih dobijo pri zdravniku splošne medicine. Opozarjajo tudi na dolge čakalne vrste (več mesecev) preden uporabniki uspejo priti do ustrezne psihiatrične obravnave.

8. POTREBE GLEDE NA OPAŽANJA IN IZZIVE NA PODROČJU ZASVOJENOSTI V MONG

Glede na opažanja in izzive s katerimi se soočajo članice LAS ter druge organizacije /društva, ki skrbijo za preprečevanje zasvojenosti v MONG so le-te izrazile tudi svoje potrebe:

OŠ in SŠ bi želele poleg naštetih delavnic in predavanj, ki so že sedaj dostopne v MONG tudi predavanja in delavnice na temo:

- zdrav življenjski slog (redna telesna vadba, zdrava prehrana),
- varna raba interneta za vse učence od 3. razreda dalje (zasebnost na spletu, družabna omrežja, spletni bonton, spletno nasilje in ustrahovanje, prekomerna raba sodobnih tehnologij),
- odgovorna uporaba tehnologije,
- prekomerna raba računalnikov – video igre,
- pasti umetne inteligence,
- preventivne delavnice preprečevanja zasvojenosti s spletom in elektronskimi napravami (Safe.si ali Logout),
- predavanja mladinske zveze Brez izgovora (No Excuse) o konoplji, tobaknih izdelkih, ...
- skupina za dijake, ki eksperimentirajo s prepovedanimi substancami (po zgledu Drogarta v Ljubljani),
- storitve Logouta za dijake, ki so zasvojeni s spletom,
- izobraževanje za pedagoški kader o zasvojenosti (npr. kako prepoznati in ukrepati vejpjanje...),
- izobraževanje za starše (kontinuirano, začeni v predšolskem obdobju, vsebine naj zajemajo tudi splošnejše, a zelo pomembne teme kot npr. kakovostno preživljanje prostega časa s svojim otrokom).

Mladinski center Nova Gorica si želi:

- podporo s strani šol in ostalih institucij, da posredujejo informacije o brezplačnih delavnicah, predavanjih in aktivnostih namenjenih preventivi (deljenje preko e-asistenta, plakati, informiranje na roditeljskem sestanku)

GZS Severno Primorska bi si želela:

- izvedbo izobraževanja vseh zaposlenih, kaj vse je lahko zasvojenost in izobraževanja, kako prepoznati zgodnje znake različnih zasvojenosti s poudarkom v delovnem okolju,
- imenovanje t.i. zaupnikov (kot npr. za mobing na delovnem mestu) za pomoč vodstvu podjetja, za pomoč sodelavcem ob sumu zasvojenosti in za pomoč sodelavcem z večjo stopnjo tveganja za zasvojenost,
- izdelavo pristopov - poti, kako naj zaupniki, ki bi morali biti strokovno usposobljeni, postopajo v najbolj klasičnih primerih,
- imenovanje inštitucije, na katero bi se podjetja (zaupniki) lahko obrnili po pomoč oz. kjer bi lahko pridobili usmeritve za nadaljnje ukrepe pri prepoznavanju oz. preprečevanju zasvojenosti pri zaposlenemu,
- vzpostavitev javno objavljene evidence certificiranih izvajalcev za ugotavljanje različnih zasvojenosti.

Policija bi za lažje delovanje na področju preprečevanja zasvojenosti potrebovala:

- učinkovito izvajanje pooblastil in nalog policije pri odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj s področja prepovedanih drog, kot način odvrčanja potencialnih storilcev kaznivih dejanj
- sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami, zdravstvo, šole...
- pridobivanje informacij od raznih ustanov (osveščanje staršev, da takoj, ko zaznajo stik s prepovedanimi drogami se nemudoma obrnejo po pomoč na ustrezne inštitucije, programe, zdravstva...)

CSD bi potreboval:

- intenzivni programi za otroke in mladostnike,
- terapevtske obravnave otrok in mladostnikov,
- skupine za samopomoč,
- programe za delo s starši, ki se soočajo z zlorabo drog in njihovimi otroki,
- bivanjske pogoje za osebe, ki so prekinile z zlorabo drog,

Na ŠENT-u bi potrebovali:

- ureditev prostorskih kapacitet za delovanje programa,
- še boljšo povezanost osnovnih akterjev na področju obravnave zasvojenih v konkretnih primerih (pristojni CSD-ji, socialno-varstveni programi, zdravstvo) v lokalni skupnosti,
- širitev programov: delo z mladimi, ojačano terensko delo na področju obravnave zasvojenosti.

NIJZ bi želel:

- zasledovati cilj, da se z različnimi programi dvigne rezilientnost, samostojnost, razvije disciplina in izboljša samopodoba otrok.
- narediti popis programov za otroke in mladostnike, ki imajo dokazano preventivni pozitivni učinek, popisati in evalvirati vse vsebine, ki so trenutno v uporabi pri delu z otroci in mladostniki za področje preventive ter definirati vsebine, ki bi jih morali učitelji/ vzgojitelji poznati.
- za starše bi želeli definirati vsebine, ki bi jih morali le-ti poznati in pripraviti popis izvajalcev teh vsebin.

Terapevtska skupnost Srečanje - potrebe se večinoma nanašajo na samo delovanje:

- primernost bivanja,
- iskanje prostorov za reintegracijo,
- nadaljnja vpetost v okolje in skupnost (sodelovanje z občino, mladinskimi centri, okoljem in prebivalci, prostovoljci,...) – s tem tudi uporabniki dobijo več potrditve, počutijo se vpete v neko skupnost, čeprav so malo odmaknjeni, počutijo se spet sprejete in koristne
- ohranjanje učne baze za strokovne delavce, prostovoljce, ljudi iz okolice ter dijake in študente,
- sodelovanje z ostalimi institucijami in organizacijami na področju preprečevanja zasvojenosti.

Društvo Projekt Človek bi si želel:

- aktivnejše sodelovanje z institucijami, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko zasvojenosti, kot so na primer CSD Nova Gorica in metadonska ambulanta v Novi Gorici,

- posluževanje predavanj za starše in učiteljski kader, s čimer bi se jim približala problematika zasvojenosti in njena kompleksnost,
- več povezovanja s strani osnovnih in srednjih šol v obliki preventivnih delavnic ali celo skupin za mlade.

9. PREDLOGI GLEDE NA OPAŽANJA IN IZZIVE NA PODROČJU ZASVOJENOSTI V MONG

Glede na ugotovljena opažanja oz. izzive s katerimi se soočajo različni akterji člani LAS predlagajo:

1. Splošno:

- sodelovanje in predaja znanja med institucijami iz različnih področij pri programih za preprečevanje in zmanjševanje vseh oblik zasvojenosti,
- povezovanje podjetij in izobraževalnih inštitucij z organizacijami in institucijami, ki nudijo preventivne delavnice in predavanja, ter skupine za samopomoč. Na območju MONG izvajajo brezplačne preventivne delavnice in predavanja Mladinski center Nova Gorica, Center za krepitev zdravja, Zdravstveni dom Nova Gorica in delno Društvo projekt človek.
- sodelovanje pri izvajanju sistema zgodnjega odkrivanja novih drog in obveščanja javnosti
- poiskati različne možnosti ureditve prostorskih kapacitet za delovanje programa ŠENT in Terapevtske skupnosti srečanje
- krepitev iniciative V znanju in povezovanju je moč, v sklopu katere se organizira dodatno matinejo, kjer mlade in starše, ki pripeljejo mlade na zabavo ozaveščamo o varnosti in pasteh zasvojenosti

2. Vzgoja in izobraževanje:

- obveščanje staršev s strani šol o možnosti vključitve v brezplačne delavnice in predavanja preko e-asistenta, Lopolisa in drugih komunikacijskih sredstev. Za starše pri katerih se opažajo težave pri otroku pogovor s šolsko svetovalno službo in napotitev na brezplačne delavnice oz. nudenje informacij, kje lahko najdejo ustrezno pomoč.
- organizacijo predavanj s preventivno tematiko za starše vseh oddelkov v sklopu roditeljskih sestankov
- izobraževanje pedagoškega kadra
- izdaja priporočila za vse šole MONG za neuporabo telefona v privatne namene med učenci in učitelji v času pouka in RAP

3. Gospodarstvo:

- izdelavo pristopov - poti, kako naj delodajalci postopajo v najbolj klasičnih primerih, ko se srečajo s problemom zasvojenosti pri zaposlenemu
- vzpostavitev javno objavljene evidence certificiranih izvajalcev za ugotavljanje različnih oblik zasvojenosti

9.1. Prioritetni cilji LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2023-2026:

- krepitev iniciative V znanju in povezovanju je moč, v sklopu katere se organizira dodatno matinejo za 1. in 2. letnik SŠ, kjer mlade in starše, ki pripeljejo mlade na zabavo ozaveščamo o varnosti in pasteh zasvojenosti
- organizacijo predavanj s preventivno tematiko za starše vseh oddelkov v sklopu roditeljskih sestankov
- izdelavo pristopov - poti, kako naj delodajalci postopajo v najbolj klasičnih primerih, ko se srečajo s problemom zasvojenosti pri zaposlenemu

9.2. Prioritetni cilji Mladinskega centra kot izvajalca programa preventive v MONG in koordinatorja aktivnosti LAS na področju preventive:

- nadaljevanje in nadgradnja izvajanja preventivnega programa v šolskem in družinskem okolju, preventive v skupnosti in širši družbi ter drugih aktivnosti s področja zasvojenosti,
- razvoj in nadgradnja ponudbe dejavnosti v obliki predavanj/delavnic v družinskem okolju preko povezovanja s priznanimi strokovnjaki s področja vzgoje, komunikacije, duševnega zdravja,
- krepitev družinskega okolja in razvoj novih oblik izobraževanja v okviru programa »pot starševstva«, ki bi staršem nudila podporo pri oblikovanju lastnega in družinskega blagostanja,
- nadgradnja preventivnih delavnic za otroke in mladostnike v skladu s sodobnimi spoznanji in pristopi na področju zasvojenosti, preventive, dokazano učinkovitih metod ter realnim stanjem oz. potrebami našega lokalnega okolja,
- ponudba aktivnosti za izobraževanje pedagoškega kadra in strokovnih služb,
- promocija aktivnosti Mladinskega centra in LAS z namenom doseganja ciljnih skupin,
- povezovanje in sodelovanje preventivnih programov na različnih ravneh in okoljih v MONG, ki skrbijo za aktivno in kakovostno preživljanje prostega časa otrok in mladostnikov,
- trženje obstoječih produktov s področja preventive v občinah izven MONG,
- kandidiranje na razpisih, ki omogočajo razvoj programov, dodatno financiranje in povezovanje sorodnih institucij s področja preprečevanja vseh oblik zasvojenosti,
- mednarodno sodelovanje z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami (poudarek na čezmejnem sodelovanju z institucijami, ki se ukvarjajo s problematiko zasvojenosti),
- kontinuirano pridobivanje znanj s področja zasvojenosti,
- obveščanje javnosti in civilne družbe o težavah, povezanih s kemičnimi in z nekemičnimi zasvojenostmi preko promocije dogodkov,
- informiranje javnosti o stanju glede drog oz. različnih oblik zasvojenosti (posveti, predavanja, tabori, brošure, prireditve, ...),
- pridobivanje prostovoljcev za pomoč pri izvajanju aktivnosti,
- vrednotenje programa preventive v okviru letnih evalvacijskih srečanj z ravnateljki šol,
- evalvacija programa po končanem letnem programu.

10. VIRI IN NOSILCI ODGOVORNOST ZA URESNIČEVANJE CILJEV PROGRAMA LAS 2023-2026

DEJAVNOST	NOSILEC	VIRI FINACIRANJA
Preventivni program MONG v šolskem in družinskem okolju ter civilni družbi	Mladinski center Nova Gorica	-Mestna občina Nova Gorica -Razpisi
Dnevni center Žarek	Center za socialno delo Nova Gorica	-Mestna občina Nova Gorica - druge občine -Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti -Zavod RS za zaposlovanje, OE Nova Gorica - donacije
DC Šent, Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog	DC Šent, Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog	-Mestna občina Nova Gorica -druge občine -Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti -Ministrstvo za zdravje - drugi viri financiranja
Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica	Ambulanta za zdravljenje zasvojenosti Nova Gorica	-Mestna občina Nova Gorica -druge občine -Ministrstvo za zdravje -Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti -drugi viri financiranja
Zdravstveni dom Nova Gorica	Center za krepitev zdravja	- Ministrstvo za zdravje - ZZS
Terapevtska skupnost Srečanje	Zavod Karitas Samarijan - Terapevtska skupnost Srečanje	-Mestna občina Nova Gorica -drugi viri financiranja
Društvo Projekt Človek	Društvo Projekt Človek	-Mestna občina Nova Gorica - drugi viri financiranja
Drugi akterji		

11. ZAKLJUČEK

Mestna občina Nova Gorica že vrsto let predstavlja primer dobre prakse na področju zagotavljanja kakovosti in dostopnosti programov preprečevanja različnih oblik zasvojenosti.

Mreža akterjev v naši lokalni skupnosti pokriva vsa področja od preventivnih programov, mreže programov za zmanjševanje škode zaradi drog, do socialnega in zdravstvenega urejanja zasvojenecv.

Po epidemiji COVID-19 je zaznati porast zasvojenosti z digitalno tehnologijo. V času COVIDA-19 se je namreč veliko dejavnosti preselilo na splet, od šolanja in nakupovanja do druženja, ter tako otroke prisililo, da so več ur dnevno preživeli na ekranih, fizično izolirani drug od drugega. Ključno vlogo pri vzgoji otrok in s tem posredno tudi pri obvladovanju zasvojenosti otrok in mladostnikov z digitalnimi tehnologijami imajo starši oziroma skrbniki. Pri ukrepanju v korist otroka se pomembno vključuje tudi država oziroma državni organi, izvajalci javnih služb, nosilci javnih pooblastil, organi lokalnih skupnosti ter druge fizične in pravne osebe, ki imajo v okviru posameznih dejavnosti in postopkov na področju zdravstva, šolstva in socialnega varstva določene konkretne naloge v zvezi s skrbjo za otroke in mladostnike.

Na področju preventive v svojem delovanju stremimo k oblikovanju in izvajanju takšnih aktivnosti, ki so v skladu s standardi kakovosti na področju preventivnih programov. Tako na tem področju kot ostalih področjih preprečevanja in zmanjševanja zasvojenosti in škode, ki jo le-ta prinaša, vidimo pomen krepitve in razvoja že obstoječe mreže programov.

LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica si bo tudi v prihodnjem obdobju ob podpori Mestne občine Nova Gorica prizadevala uspešno izvajati svoje naloge in nuditi strokovno podporo razvoju in krepitvi dejavnosti za preprečevanje zasvojenosti v našem lokalnem okolju.

12. VIRI IN LITERATURA

LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA Poročilo o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2017-2012. Nova Gorica: LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica, 2013.

LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA Program Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica za obdobje 2012-2015. Nova Gorica: LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica, 2012.

LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI NOVA GORICA Poročilo o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti. Nova Gorica: LAS za preprečevanje zasvojenosti Nova Gorica, 2007.

LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI V MESTNI OBČINI NOVA GORICA Predstavitev raziskav o razširjenosti uporabe drog in izvajalcev primarne preventive v Mestni občini Nova Gorica. Nova Gorica: Mestna občina Nova Gorica, Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti, 2006.

BROTHERHOOD, A., SUMNALL, H.R. & THE PREVENTION STANDARDS PARTNERSHIP. European drug prevention quality standards. EMCDDA Manual. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2011.

RAMOVŠ, J. in RAMOVŠ, R. Preprečevanje omamljanja in zasvojenosti. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka, 2010).

KAŠNIK, M., ROSTOHAR K., in POGOREVC N. Standardi kakovosti preventivnih programov na področju drog [online] . Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2016. Dostopno na: <http://www.nijz.si/>

TALIĆ, S. Osnove preventive. Inštitut UTRIP, 2012. Dostopno na: http://www.preventivna-platforma.si/docs/posvet2012/Izobrazevanje_osnove_preventive_talic.pdf

Obladovanje zasvojenosti otrok in mladostnikov z digitalnimi tehnologijami 2023. Dostopno na: https://www.rsr.si/fileadmin/user_upload/Datoteke/Revizije/2023/eZasvojenosti/eZasvojenosti_RS_P_Revizijsko_P.pdf

Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2023-2030. Dostopno na: <https://www.iusinfo.si/Priloge/PRIPMIN/PRIPM101E2022M2711M01150.pdf>

Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2023-2030 (ReNPM23–30). Dostopno na: <https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=16045>

Stanju na področju prepovedanih drog v Sloveniji 2022. Dostopno na: <https://nijz.si/publikacije/stanje-na-podrocju-prepovedanih-drog-v-sloveniji-2023/>

Konoplja in mladostniki - Razširjenost in posledice uporabe 2022. Dostopno na: <https://nijz.si/publikacije/konoplja-in-mladostniki/>

13. PRILOGE

1. Priloga 1: Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica (Uradni list RS, št. 2/2016 z dne 15.1.2016)
2. Priloga 2: Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o sofinanciranju programov in ostalih aktivnosti s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica (Uradni list RS, št. 5/2014 z dne 20.1.2014)
3. Priloga 3: Odlok o sofinanciranju programov s področja zasvojenosti v Mestni občini Nova Gorica (Uradni list RS, št. 78/2009 z dne 5.10.2009)